

*Revolucionaran korak - ugrađivanje eksteritorijalnog dejstva
sudskoj odluci u zemlji porijekla:*

Nešto o evropskom izvršnom nalogu za nesporna potraživanja

Najočigledniji rezultat i dostignuće međunarodnog privatnog prava je stvaranje mogućnosti da sudska odluka donesena u jednoj zemlji, pravno djeluje i u drugim zemljama, kada je to potrebno subjektima privatnopravnih odnosa sa inostranim elementom. Dakle da svako ko je sudskom odlukom jedne zemlje stekao neko pravo ili neki status, može to pravo ili taj status uživati i u drugim zemljama.

Tu mogućnost nije bilo jednostavno stvoriti i ona je tekovina relativno novijeg vremena. Poteškoće dolaze otud što važeća teorija o suverenosti država ne trpi da pojedinačni pravni akti pravosuđa jedne države pravno djeluju izvan njenih granica. Kruta stanovišta starije judikature i pravne doktrine po kojima stranim presudama te drugim odlukama i ispravama koje su u državi porijekla izjednačene s presudama, ne treba omogućiti bilo kakve učinke, počinju se ublažavati sa jačanjem načela personaliteta koje počinje „nagrizati“ dotad neprikosnoveni princip teritorijaliteta. U tom prosturu javljaju se mišljenja i stavovi da se odlukama stranih sudova ipak mogu dati, određeni učinci i to samo ako su prethodno priznate u posebnom postupku pred domaćim sudom.

Dinamika međunarodne saradnje diktirana masovnim prekograničnim privatnopravnim odnosima i nezaustavljivi trend liberalizacije režima privatnih prava za strance, dovešće do suvremenog prevladavajućeg stanovišta kako strane presude treba priznavati, a ako se radi o kondemnatornim presudama i prisilno izvršavati. Pri tome se ipak i dalje smatra da tako treba postupiti ako su ispunjene određene pretpostavke ili uslovi. Oni mogu biti propisani internim pravom pojedinih država i međunarodnim ugovorima.

Radi se o pretpostavkama, odnosno uslovima različitog karaktera, premda ih većina ima čisto procesni profil. One se mogu svrstati u pozitivne i negativne, ovisno o tome je li potrebno da okolnosti od kojih ovisi priznanje strane odluke treba da postoje, ili one ne smiju postojati, tj. njihovo postojanje predstavlja smetnju za priznanje. Teret dokazivanja postojanja pozitivnih pretpostavki je na stranci koja traži priznanje i izvršenje inozemne sudske odluke. U slučaju negativnih pretpostavki, teret dokazivanja je na stranci protiv koje se priznanje i izvršenje traži. Neke od njih može utvrđivati i sud. Postoje brojne bilateralne i multilateralne konvencije koje uređuju pitanja priznanja i izvršenja inozemnih presuda i odluka i isprava koje su s njima izjednačene. Ipak, s ukupnim stanjem

na globalnom planu ne možemo biti zadovoljni, napose stoga što rad unutar Haške konferencije za međunarodno privatno pravo do danas nije dao željene rezultate.

Kad je u pitanju Evropska unija, problematika priznanja i izvršenja presuda te odluka i isprava koje su s njima izjednačene između država članica uređena je na način koji se u nekim dijelovima može smatrati revolucionarnim. Po našem mišljenju to proističe iz očite želje da se teritorij Evropske unije smatra jedinstvenim pravnim područjem te da se zapravo ne radi o međunarodnim ugovorima između država članica, već o unutarnjem pravu Evropske unije, što je vidljivo i iz toga da se upadljivo izbjegava koristiti uobičajena terminologija međunarodnog prava.

Aktivnost na uređenju ove materije počela je donošenjem Konvencije Evropske unije o nadležnosti i izvršenju presuda u građanskim i trgovačkim stvarima 1968. godine („Briselska konvencija“), s kojom se uređuje postupak priznanja i izvršenja odluka, sudskih poravnanja i potvrđenih isprava iz jedne od država članica u drugim državama članicama. Prema njoj, priznanje se načelno vrši bez provedbe bilo kakvog posebnog postupka.

Međutim, moguće ga je odbiti u nekim posebnim slučajevima. U svakom slučaju, ova Konvencija zabranjuje bilo kakvo ispitivanje odluka drugih država članica u pogledu njihova sadržaja, a izvršenje se provodi kad se ove proglaše izvršnim. Premda izvršenik nema nikakvu procesnu mogućnost da se usprotivi zahtjevu za proglašenje inozemne odluke izvršnom, sud može odbiti priznanje ako utvrdi postojanje određenih okolnosti, što praktično znači da u tom stadiju postupka postupa po službenoj dužnosti. Naknadno izvršenik ima pravo žalbe na odluku s kojom se određuje izvršenje. To pravo ima i povjerilac ako je donesena odluka s kojom odbijen njegov prijedlog.

Uredba Vijeća 44/2001 o nadležnosti i izvršenju presuda u građanskim i trgovačkim stvarima ovu problematiku uređuje u osnovi na sličan način. Također se ne provodi poseban postupak priznanja, tj. inozemna presuda se samo proglašava izvršnom, ali sud u tom postupku ne provjerava postojanje okolnosti koje bi mogle biti razlog za odbijanje priznanja, što je bitna novost u odnosu na Briselsku konvenciju.

Strankama ostaju na raspolaganju isti pravni lijekovi, neovisno o tome je li odluka proglašena izvršnom, ili je odbijen prijedlog kojim se to tražilo. To znači da ako je pravni lijek podnio izvršenik, sud će praktično odlučivati o priznanju strane odluke i eventualno ukinuti odluku kojom je proglasio inozemnu odluku izvršnom, ako nađe da postoje razlozi zbog kojih je moguće odbiti njeno priznanje. Kad su u pitanju odluke donesene u stečajnim predmetima, valja obratiti pažnju na Uredbu Vijeća o stečajnom postupku od 29. svibnja 2000. godine, prema kojoj se one načelno priznaju bez provedbe bilo

kakvog postupka, te da je moguće odbiti priznanje samo u slučaju očitog protivljenja javnom poretku države u kojoj bi takvo priznanje bilo potrebno.

Treba spomenuti i Uredbu Vijeća od 27. studenog 2003. godine o nadležnosti i priznanju i izvršenju presuda u bračnim stvarima i stvarima roditeljske odgovornosti. Ona u osnovi slijedi rješenje iz Uredbe 44/2001. Presude se priznaju bez provedbe posebnog postupka, premda je ostavljena mogućnost podnošenja zahtjeva za odbijanje priznanja, koje će, ako je u pitanju razvod, rastava ili poništenje braka biti odbijeno iz razloga navedenih u njenom članu 22., a ako je u pitanju roditeljska odgovornost, iz razloga navedenih u članu 23. Kad su u pitanju odluke koje se odnose na ostvarivanje prava prekograničnih posjeta, stvari su uređene drukčije. Ukinuta je bilo kakva kontrola odluke države porijekla. Dovoljno je da sudija zemlje porijekla odluke izda posebnu potvrdu koja je automatski izvršna u drugim državama članicama. Slična potvrda predviđena je i u slučajevima vraćanja djeteta kojem je protupravnim odvođenjem promijenjeno uobičajeno boravište.

Ova se logika slijedi i u Uredbi Evropskog parlamenta i Vijeća s kojom se ustanovljava evropski izvršni nalog za nesporna potraživanja od 21. aprila 2004. godine. S njom se praktično ukida bilo kakva kontrola inozemnih presuda i drugih isprava koje su s njima izjednačene, ako su ispunjene određene pretpostavke i za njih izdana potvrda države porijekla o evropskom izvršnom nalogu.

Bitno je napomenuti da postojanje tih pretpostavki utvrđuje sud države iz koje potiče presuda ili druga isprava koja se s njom izjednačena, kao i da sud u kojem se izvršenje treba odrediti i provesti nema puno prostora da to odbije učiniti, čak i ako je bjelodano kako nisu postojale pretpostavke za izdavanje potvrde o evropskom izvršnom nalogu. Naime, postoji mogućnost podnošenja zahtjeva za povlačenje potvrde o evropskom izvršnom nalogu, ali će o njemu opet odlučivati sud države u kojoj je potvrda izdana pri čemu će primjenjivati pravo svoje države. On nije ničim vezan s mišljenjem suda države u kojoj izvršenje treba provesti, izuzev razlozima kurtoazije.

Polazi se od izuzetno velikog međusobnog povjerenja u sudske vlasti država članica i stoga ne postoji procesni mehanizam za rješavanje situacija u kojima je očito došlo do zlouporabe ovlaštenja u pogledu izdavanja potvrde o evropskom izvršnom nalogu. (Ne bi bilo na odmet da je takav mehanizam ipak predviđen). Da bi bilo koja presuda, sudsko poravnanje ili autentična (potvrđena) isprava mogla biti potvrđena kao evropski izvršni nalog, potrebno je da se ispune određene pretpostavke. Njih možemo svrstati u opće i posebne.

Opće su: 1) teritorijalne pretpostavke; 2) pretpostavke koje se tiču vrste predmeta (*ratione materiae*); 3) pretpostavke koje se odnose na vrijeme nastanka isprava koje se potvrđuju (*ratione temporis*); 4) pretpostavke koje se

tiču karaktera potraživanja koje je određena u ispravi koja se potvrđuje; i 5) pretpostavke u pogledu postupka u kojem je potvrda izdana.

Posebne pretpostavke predviđene su za presude, i to samo za one u kojima je “nespornost” potraživanja utvrđena na temelju impliciranog priznanja dužnika (tuženika) – zbog toga što potraživanje nije izričito osporio, neovisno o tome je li ili nije sudjelovao u postupku, kao i zbog toga što je nije “izričito osporio” zato što u njemu naknadno nije sudjelovao, premda ju je u početnom stadiju postupka osporio, ako se iz takvog njegova držanja prema pravu države u kojoj je potvrda o evropskom izvršnom nalogu izdana može izvesti zaključak da je prešutno priznao potraživanje tužioca ili činjenice na kojima je ona utemeljena. One se odnose na: 1) način dostave pismena s kojim se pokreće postupak; 2) sadržaj tog pismena ili isprava koje su uz njega dostavljene; i 3) mogućnost korištenja pravnog sredstva za preispitivanje presude u izvanrednim slučajevima.

Prema Uredbi, kao evropski izvršni nalog mogu se potvrditi presude, sudska poravnanja i potvrđene isprave o nespornim (neosporenim) potraživanjima (zahtjevima). Pri tome valja imati u vidu da se pod “presudom” podrazumijeva svaka odluka koju je donio sud jedne države članice, bez obzira na njen naziv, uključujući i odluku o troškovima postupka koju je donio službenik suda. Potvrđenom ispravom smatra se isprava koju je sastavilo ili registriralo kao takvu nadležno državno tijelo ili bilo koje drugo ovlašteno tijelo u nekoj od država članica. Važno je napomenuti da se potvrda mora odnositi i na potpis i na sadržaj isprave. Isto se odnosi i na poravnanje u postupku mirenja, koje je izvršna isprava, ako je potpise stranaka u njoj ovjerio notar. Potvrđenom ispravom se u smislu Uredbe smatra i sporazum o uzdržavanju sklopljen pred upravnim vlastima ili sporazum kojega su one potvrdile. Sudsko poravnanje se definira kao poravnanje koje je odobrio sud, ili koje je sklopljeno pred sudom tokom postupka i koja je izvršna isprava u članici iz koje potiče. Treba istaći da se za bilo koju od spomenutih isprava ne može izdati potvrda o evropskom izvršnom nalogu, ako ove nisu izvršne u državi porijekla. Ova pretpostavka je jedina i dovoljna kad su u pitanju sudska poravnanja i potvrđene isprave.

Ako se pak radi o presudi, onda su dodatne pretpostavke za njeno potvrđivanje kao evropski izvršni nalog: 1) da ona nije u sukobu s pravilima o nadležnosti iz poglavlja II, odjeljaka 3. (nadležnost u predmetima osiguranja) i 6. (isključiva nadležnost) Uredbe 44/2001; 2) da su poštivani minimalni procesni standardi iz poglavlja III Uredbe, ako se radi o nespornom potraživanju koja je takvom utvrđena zbog odsutnosti izričitog priznanja dužnika [kad je potraživanje nesporno u smislu člana 3(1)(b) ili (c)] ; 3) da je presuda donesena u državi prebivališta dužnika u smislu člana 59. Uredbe 44/2001 u situacijama kad je potraživanje utvrđeno nespornim u odsutnosti izričitog priznanja dužnika,

kad se potraživanje odnosi na ugovor sklopljen u svrhu koja se može smatrati takvom da izlazi izvan okvira trgovačke ili profesionalne djelatnosti određene osobe i kad je dužnik potrošač. Tako se dodatno štite osiguranici ili korisnici osiguranja u svojstvu tuženika koji mogu biti tuženi samo pred sudovima države članice u kojoj imaju prebivalište, potrošači, kao i, pod određenim pretpostavkama u pogledu poštivanja minimalnih procesnih standarda, oni tuženici koji nisu sudjelovali u postupku.

Potvrdu o evropskom izvršnom nalogu za presudu, sudsko poravnanje ili potvrđenu ispravu mogu izdati samo sudovi ili druga nadležna tijela s područja država članica EU.

Ove pretpostavke su formulirane i pozitivno i negativno. Potvrda o evropskom izvršnom nalogu može se izdati za presudu, sudsko poravnanje ili potvrđenu ispravu, samo ako se radi o građanskom ili trgovačkom predmetu. Isključene su odluke koje su donijete u poreznim, carinskim i drugim upravnim predmetima, ali i u odluke koje se odnose na odgovornost država za štetu u pogledu njihovih akata *iure imperii*. Također su isključene odluke u građanskim predmetima koji se odnose na statusna pitanja fizičkih osoba, imovinsko-bračne odnose, nasljeđivanje i stečaj, kao i odluke u predmetima koji se odnose na socijalno osiguranje. Arbitražni pravorijek ne može se potvrditi kao evropski izvršni nalog.

Očito je kako u ovom momentu nije postojala saglasnost država članica da prošire polje primjene ove Uredbe na spomenutu materiju. Međutim, valja naglasiti da postoji namjera donošenja propisa koji bi to posebno uredili. Očito je kako unutar Evropske unije prevladava pristup da se pojedina procesna pitanja, pa i pitanja koja se odnose na priznanje i izvršenje presuda i potvrđenih isprava pojedinih država članica, uređuju ne samo općim propisima, već i propisima koji se odnose na određenu materiju (npr. stečaj, imovinski odnosi supružnika, nasljeđivanje i sl.).

Smatramo da bi u polje primjene uredbe trebalo da uđu i odluke sudova o imovinskopravnim zahtjevima u krivičnom postupku, te da bi i za njih trebalo omogućiti izdavanje potvrde o evropskom izvršnom nalogu, ako su ispunjene i ostale pretpostavke.

Prema njenom izvorno objavljenom tekstu, Uredba se primjenjuje na presude koje su donesene, sudska poravnanja koja su odobrena ili sklopljena i potvrđene isprave koje su sačinjene ili registrirane kao takve nakon njenog stupanja na snagu, odnosno nakon 21. siječnja 2004. godine, premda se potvrda o evropskom izvršnom nalogu nije mogla izdati prije 21. listopada 2005. godine. Čini se kako je relativno kasno primijećeno da je Uredba stupila na snagu prije njezina donošenja (21. aprila 2004.) i objavljivanja (30. aprila 2004.)?! Ispravak

je objavljen tek 15. aprila 2005. godine i prema njemu Uredba stupa na snagu 21. siječnja 2005. godine.

Prema tome, potvrda o evropskom izvršnom nalogu može se dati za presude, sudska poravnanja i potvrđene isprave koje su donesene, sklopljene ili sačinjene nakon tog datuma. Kad su u pitanju presude, možda se moglo postupiti drukčije i propisati da će se Uredba primjenjivati na one od njih koje su donesene u postupcima pokrenutim nakon što je Uredba stupila na snagu. Smatramo da bi to bilo razumnije rješenje, s obzirom da stranke u postupcima koji su pokrenuti prije stupanja Uredbe na snagu, a u kojima su presude donesene nakon nastupanja te okolnosti, nisu znale da će one imati i ovakav učinak u drugim državama članicama Evropske unije. Ovakvo rješenje je očito *in favorem* povjerioca.

Izvršna se isprava ne može odnositi na nenovčana, već samo na novčana potraživanja, koja su dospjela ili u pogledu kojih je dospijeće navedeno u presudi, sudskom poravnanju ili potvrđenoj ispravi. Ne vidimo razuman razlog zašto su isključene nenovčana potraživanja. Istina, za neka od njih, u drugim propisima Evropske unije, već imamo predviđenu potvrdu koja je u osnovi slična potvrdi o evropskom izvršnom nalogu. Dodatno je potrebno da je novčano potraživanje nesporno.

Isključena je mogućnost izdavanja potvrde o evropskom izvršnom nalogu za presude koje su donesene u postupku u kojem se tuženik bezuspješno protivio tužbenom zahtjevu, pod pretpostavkom da nije priznao postojanje odlučne činjenice – one koja se odnosi na postojanje potraživanja.

Podrazumijeva se da će se potraživanje smatrati nespornim u slučajevima kad je njegovo postojanje dužnik izričito priznao u potvrđenoj ispravi, sudskom poravnanju ili u postupku pred sudom – neovisno o tome je li priznao odlučne činjenice ili tužbeni zahtjev. Međutim, Uredba predviđa da će se potraživanje smatrati nespornim i kad je takvo izričito priznanje izostalo. Nespornim će se smatrati, ako mu dužnik tokom sudskog postupka nije prigovorio, kao i kad je dužnik izostao ili nije bio zastupan na sudskoj raspravi u vezi s potraživanjem nakon što mu je prethodno prigovorio, pod pretpostavkom da se takav postupak prema pravu Države porijekla može smatrati prešutnim priznanjem zahtjeva ili činjenica na koje se poziva povjerilac.

Naposljetku, “nespornost” potraživanja može se utvrditi i u presudi koja je donesena nakon osporavanja presude, sudskog poravnanja ili potvrđene isprave za koju je izdana potvrda o evropskom izvršnom nalogu. Ovo, na prvi pogled nelogično rješenje, može se pravdati okolnošću da postoje sudske odluke protiv kojih se može podnijeti žalba, ali bez suspenzivnog učinka. Dakle, radi se o odlukama koje su izvršne, premda nisu pravomoćne. Za njih je moguće izdati potvrdu o evropskom izvršnom nalogu čim su ispunjene ostale pretpostavke iz Uredbe, pa bi takav učinak trebale imati i odluke donesene po pravnim

lijekovima. Kad su u pitanju sudska poravnanja i potvrđene isprave, jasno je da one ispunjavaju pretpostavke za izdavanje potvrde o evropskom izvršnom nalogu, neovisno o okolnosti da se pobijaju za to predviđenim pravnim sredstvima, pa bi za odluku suda o pobijanju sudskog poravnanja ili potvrđene isprave trebalo vrijediti isto pravilo.

Potvrdu treba izdati nadležno tijelo u propisanom postupku. Kad su u pitanju presude i sudska poravnanja, to je sud koji je donio presudu, odnosno sud koji je odobrio sudsko poravnanje ili je ona pred njim sklopljena. Ako se radi o potvrđenim ispravama to će biti ono tijelo koje je država članica iz koje takva isprava potiče odredila i o tome obavijestila Komisiju.

Pravila koja su propisana za presude primjenjuju se shodno i na sudska poravnanja i potvrđene isprave. Razlika je jedino u obrascima koji će se koristiti za izdavanje potvrde o evropskom izvršnom nalogu. Ostaje sporno kako postupiti za slučaj da potvrdu o evropskom izvršnom nalogu izda nenadležno tijelo, ili ako potvrda bude izdana, a nisu korišteni standardizirani obrasci iz dodataka I, II i III Uredbe. U prvom slučaju, sud države u kojoj treba provesti izvršenje mogao bi ili tražiti povlačenje potvrde, što ne mora nužno dovesti do rješenja problema, jer o tom zahtjevu opet odlučuje tijelo koje ju je izdalo, ili bi mogao ovu smatrati nepostojećom, za što nema uporišta u odredbama Uredbe. U drugom slučaju se sasvim sigurno ne bi moglo tražiti povlačenje potvrde, a za njeno “nepostojanje” vrijedi isto što je navedeno za slučaj da je potvrdu izdalo nenadležno tijelo. Ovu problematiku bi se trebalo urediti na nedvojbena način i Uredba se u tom smislu može smatrati nepotpunom.

Kad su u pitanju spomenuti dodaci Uredbi, nejasnoće mogu nastati i zbog toga što njeni članovi 9., 24. i 25. propisuju “da će se oni koristiti”, a ne “da se moraju koristiti”, pa bi se moglo zaključiti da se ne radi o obvezi tijela koje izdaje potvrdu o evropskom izvršnom nalogu. Mislimo da nema utemeljenja za takav zaključak, jer da se to željelo postići, koristila bi se terminologija iz člana 10. stavka 3., prema kojemu se zahtjev za ispravku ili povlačenje potvrde “može podnijeti” uporabom standardiziranog obrasca iz Dodatka VI.

Protiv izdane potvrde o evropskom izvršnom nalogu nije dopuštena žalba. To je i razumljivo, s obzirom da sama potvrda ne proizvodi nikakav učinak ako je odvojena od presude, sudska poravnanja ili potvrđene isprave. Ipak, i u ovom slučaju vidljivo je kako su njeni tvorcii propustili temeljito urediti jedno važno pitanje. To stoga što je potpuno jasno propisano da ne postoji mogućnost žalbe protiv potvrde koja je izdana (*“no appeal shall lie against the issuing of a European Enforcement Order certificate”*), a s druge strane, ostalo je otvoreno pitanje postoji li kakav pravni lijek protiv odluke suda s kojom je odbijeno izdavanje potvrde o evropskom izvršnom nalogu? Po našem mišljenju, a s obzirom da ne postoji izričita odredba u tom pravcu, žalba protiv takve odluke

suda bila bi dopuštena. Međutim, ovo pitanje trebalo je biti riješeno na način da onemogućuje različito postupanje sudova i drugih tijela u pojedinim državama članicama.

Pretpostavkama koje se odnose na minimalne procesne garancije koje moraju biti poštivane da bi se presuda mogla potvrditi kao evropski izvršni nalog posvećeno je cjelokupno III poglavlje Uredbe. One se odnose na: 1) način dostave pismena s kojim se pokreće postupak; 2) sadržaj pismena s kojim se pokreće postupak i isprava koje se uz njega dostavljaju; 3) mogućnost tuženika (dužnika) da traži potpuno preispitivanje presude u određenim izvanrednim okolnostima. Provjeri u pogledu ispunjavanja navedenih pretpostavki podliježu presude u kojima je “nespornost” potraživanja ustanovljena jedino na temelju odsutnosti izričitog prigovora tuženika, ili na temelju okolnosti da tuženik uopće nije sudjelovao u postupku (prešutno priznanje potraživanja), kao i presude koje su donesene u postupku osporavanja presuda koje su potvrđene kao evropski izvršni nalog, ako su u vrijeme njihova donošenja te okolnosti postojale.

Ako se radi o presudi u kojoj je nespornost potraživanja utvrđena na temelju prešutnog priznanja tuženika, dostava pismena s kojim se pokreće postupak treba biti izvršena tako da postoji dokaz o njegovu primitku od strane tuženika. Smatrat će se da postoji takav dokaz ako je dostava izvršena putem ovlaštenih osoba (sudski dostavljač, javni bilježnik ili druga osoba koja ima to svojstvo u državi u kojoj je postupak iz kojeg potiče presuda vođen), pošte ili elektronskim putem, u vezi s čime postoji potvrda o primitku koju je potpisao tuženik. U navedenoj potvrdi mora biti naznačen i datum primitka, na koji način će se kontrolirati i je li tuženiku ostavljeno dovoljno vrijeme da pripremi svoju obranu. Potpis tuženika valjano će zamijeniti i potpis ovlaštene osobe u pogledu okolnosti da je u određeno vrijeme tuženiku izvršena dostava, ili da je neopravdano odbio primitak. Pored toga smatrat će se da je dostava uredna ako je ona obavljena usmeno na ročištu i ako je ova činjenica unesena u zapisnik s tog ročišta.

Daleko su problematičnije situacije u kojima je sud donio presudu o nespornom potraživanj u odsutnosti izričitog priznanja tuženika, a ne postoji izvjesnost da je tuženik primio pismeno s kojim se pokreće postupak, ili je to neopravdano odbio učiniti. Uredba i to previđa, jer ide za tim da se omogući izdavanje potvrde o evropskom izvršnom nalogu za presudu i ako postoji visok stepen vjerovatnosti da je tuženik ipak bio upoznat s pismenom s kojim je postupak pokrenut. Tako bi se dostava smatrala urednom ako je izvršena na adresu prebivališta dužnika, ali ne njemu osobno, već osobama koje s njim žive u kućanstvu, ili su kod njega zaposlene. Ovu odredbu Uredbe bi bilo korisno novelirati i precizirati, jer je očito manjkava utoliko što ne navodi ništa o tome

kako bi bilo potrebno da te osobe budu punoljetne, kao i da se dostava ne bi mogla smatrati urednom ako je izvršena osobi koja je član njenoga kućanstva, ali je u konkretnom postupku protivnik osobe kojoj dostavu treba obaviti. Ako je dužnik obrtnik ili pravna osoba, dostava se može obaviti zaposlenicima zatečenim u njegovom poslovnom prostoru.

Nadalje se dostava može obaviti i ostavljanjem pismena u dužnikovom poštanskom sandučiću, kao i njegovim ostavljanjem u poštanskom uredu, ili kod nadležne javne vlasti i stavljanjem pisane obavijesti u dužnikov poštanski sandučić da je to izvršeno, a u kojoj obavijesti se mora jasno navesti da se radi o sudskom pismenu ili pravni učinci obavijesti u smislu da je tako dostava izvršena i početak toka procesnih rokova. U svim ovim slučajevima dostavljač mora pisano potvrditi način dostave koji je korišten, nadnevak kad je dostavu obavio te, ako se radi o članovima kućanstva ili zaposlenicima, navesti ime osobe kojoj je izvršio dostavu i njen odnos s tuženikom. Potvrdu dostavljača može zamijeniti i potpis tih osoba. Ona nije potrebna ni u slučaju da je dostava izvršena ostavljanjem pismena

s kojim se pokreće postupak u poštanskom sandučiću tuženika, ako ovaj ima prebivalište u državi u kojoj je presuda koja je potvrđena kao evropski izvršni nalog donesena.

Dostava će se smatrati urednom i ako je izvršena elektronskim putem, a to je potvrđeno automatskom potvrdom o isporuci, uz pretpostavku da je dužnik unaprijed izričito prihvatio takav način dostave. Ovo pretpostavlja postojanje svojevrsnog sporazuma stranaka o dostavi i ostavlja otvoreno pitanje oblika tog izričitog prihvata. Može li pristanak biti i usmen, a ne samo u pisanom obliku? Treba li ovjera potpisa tuženika (dužnika) u takvom sporazumu?

Treba imati na umu i da se dostava, koja je pravnim osobama obavljena tako da se smatra izvršenom istekom osmog dana od dana isticanja pismena na oglasnoj ploči suda, ako je prethodno ostala bez uspjeha na adresi sjedišta pravne osobe navedenoj u javnom upisniku, ne bi smatrala takvom da udovoljava minimalnim procesnim standardima iz člana 14. Uredbe.

Imajući u vidu rečeno, smatramo da bi navedene odredbe tog člana trebalo temeljito revidirati, jer je sasvim realno da će one tokom njene primjene dovesti do apsurdnih situacija. Istina, trebamo napomenuti da postoji izvjesna, po nama nedovoljna, zaštita tuženika u slučaju da je dostava izvršena prema spornom članu 14. Dostava će se smatrati urednom i ako je, prema naprijed navedenim odredbama Uredbe, izvršena zastupniku dužnika. I u ovom slučaju ostaje dvojba bi li se presuda mogla smatrati podobnom za potvrđivanje kao evropski izvršni nalog, ako je dostava pismena punomoćniku dužnika izvršena tako da se smatralo kako je obavljena istekom osmog dana od stavljanja pismena na oglasnu ploču suda, nakon što ga ovaj nije podigao iz pretinca u propisanom roku. Ovo dodatno govori u prilog tvrdnji da su odredbe člana 14. Uredbe u najmanju ruku neodgovarajuće, a katkad nepotpune ili neprecizne. To i stoga što se može dogoditi da se smatra kako neki oblik dostave, premda očito iznad

minimalnih procesnih standarda koji su njom propisani, nije dovoljan da se presuda u postupku u kojem je takva dostava izvršena potvrdi kao evropski izvršni nalog. S druge strane, može se utemeljeno ustvrditi da je dostava, onako kako je kao “minimalni standard” predviđena člankom 14. stavkom 1. pod (e), ispod svakih normalnih standarda prema shvaćanjima ukorijenjenim u našoj doktrini i judikaturi, te da bi u takvim slučajevima trebalo onemogućiti da se presuda, u kojoj je potraživanje utvrđeno nespornom na temelju impliciranog priznanja tuženika, potvrdi kao evropski izvršni nalog.

Tijelo koje izdaje potvrdu o evropskom izvršnom nalogu mora se uvjeriti da podnesak s kojim je postupak pokrenut sadrži: 1) imena i adrese stranaka; 2) iznos potraživanja; 3) ako se traže kamate, kamatnu stopu i razdoblje za koje se kamate traže, osim ako se zakonske kamate, prema pravu Države porijekla, automatski ne pribrojavaju glavnom potraživanju; i 4) navod o razlogu potraživanja. Drugim riječima, potrebno je da je dužnik bio upoznat sa svim pojedinostima o potraživanju, jer bi se njegovo priznanje, makar i prešutno, smatralo nevaljanim ako to nije bio slučaj. To je sasvim normalna pretpostavka, koju treba tražiti kako bi se osiguralo slobodno formiranje volje tuženika da potraživanje u sudskom postupku ne ospori.

Pored toga dužnik mora biti upoznat o tome: 1) na koji način potraživanje može osporavati, uključujući i upoznavanje s rokovima u kojima to može učiniti pisanim putem ili s datumom održavanja glavne rasprave ako će to učiniti usmeno; 2) kojem tijelu (naziv i adresa) treba dostaviti pismeno s kojim se potraživanje osporava, ili pred kojim će se održati rasprava, u kom slučaju ga treba obavijestiti postoji li njegova obveza da bude zastupan po odvjetniku; 3) koje su posljedice nepodnošenja prigovora ili izostanka s rasprave, napose o onim koje se odnose na mogućnost donošenja odluke i njene izvršenja. Ovo upoznavanje se može izvršiti u samom pismenu s kojim se pokreće postupak, ispravama koje su uz njega dostavljene, ili u pozivu na raspravu.

Međutim, nepoštivanje ovih pretpostavki može se otkloniti ako je dostava bila uredna, i ako je ispunjeno sljedeće (kumulativno): 1) dužniku je bilo omogućeno osporavati presudu u cijelosti na način da se vrši njeno potpuno preispitivanje, a on je s tom procesnom mogućnošću bio propisno upoznat u njoj ili pismenu dostavljenom uz nju, uključujući i naziv i adresu ustanove za podnošenje pravnog lijeka i, ako je to potrebno, rok za njegovo podnošenje; i 2) dužnik je propustio osporavati presudu. Ako se radilo samo o nevrednoj dostavi, takva nesukladnost može se otkloniti ako se dokaže da iz postupaka dužnika tokom sudskog postupka proizlazi kako je on osobno primio ispravu koja mu je trebala biti dostavljena i da mu je bilo ostavljeno dovoljno vremena za pripremu obrane.

Ako je presuda donijeta u postupku u kojem dostava nije bila izvjesna, već samo vjerojatna prema članu 14. Uredbe, ona može biti potvrđena kao evropski izvršni nalog samo ako je tuženik, prema pravu države iz koje potiče odluka potvrđena kao evropski izvršni nalog, ovlašten tražiti njeno preispitivanje: 1) zbog toga što tuženiku, uslijed takve dostave i iz razloga za koje on ne odgovara, nije omogućeno dovoljno vrijeme da pripremi obranu; ili 2) zbog toga što je tuženik bio spriječen da ospori tužbeni zahtjev uslijed postojanja okolnosti koje predstavljaju višu silu ili uslijed nekih drugih izvanrednih okolnosti. U oba ova slučaja dužan je poduzeti odgovarajuću procesnu radnju bez odlaganja. Smatramo ipak da to nije dovoljna garancija zaštite interesa tuženika (dužnika), jer i dalje postoji mogućnost da se presuda potvrdi kao evropski izvršni nalog, a da mu dostava pismena s kojim se pokreće postupak doista nije izvršena. To i zbog toga što je teret dokazivanja postojanja ovih činjenica na njemu.

*

* *

Premda Uredba Evropskog parlamenta i Vijeća s kojom se ustanovljava evropski izvršni nalog za nesporna potraživanja od 21. aprila 2004. predstavlja novinu u praktičnom uređenju materije priznanja i izvršenja inozemnih presuda i isprava koje su s njima izjednačene, napose zbog napuštanja egzekviture, treba obratiti pažnju na neke njene nedostatke koje će u njenoj primjeni vjerojatno izazvati određene teškoće.

Treba posebno ukazati na potrebu temeljitog revidiranja odredaba koje se odnose na minimalne procesne zahtjeve u pogledu dostave iz člana 14. (dostava bez dokaza o primitku). Pored toga, nezadovoljavajuće je i rješenje postupka po zahtjevu za povlačenje potvrde o evropskom izvršnom nalogu, nepotpunost uređenja pravnog položaja povjerioca u slučaju kad je odbijen njegov zahtjev za izdavanje potvrde, kao i nepostojanje procesnih mehanizama za rješavanje situacija u kojima sud ili drugo nadležno tijelo jedne od država članica zlouporabi svoja ovlaštenja iz Uredbe. Treba dodati i to da sud države u kojoj izvršenje treba provesti ipak može odbiti svoje postupanje ako su kumulativno ispunjene sljedeće pretpostavke: 1) da to zahtijeva dužnik; 2) da je presuda čija se izvršenje traži nespojiva s presudom koja je donesena prije te presude; 3) da se ranija presuda odnosi na iste stranke i isti razlog za pokretanje postupka, i donesena je u bilo kojoj državi članici ili u trećoj državi, a ispunjava pretpostavke da bude priznata u državi izvršenja; te 4) da ova nespojivost nije mogla biti istaknuta u postupku pred sudom države koji je donio presudu potvrđenu kao evropski izvršni nalog.